

LIETUVOS VYRIAUSIAJAM ADMINISTRACINIAM TEISMUI
Žygimantų g. 2, LT-01102 Vilnius

Pareiškėjas:

Vitalijus Gailius

Adresas: Gedimino pr. 53, LT - 01109 Vilnius

El.p. vitalijus.gailius@lrs.lt

Atsakovai:

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija

Biudžetinės įstaigos kodas: 188603472

Adresas: Vilniaus g. 33, LT-01402 Vilnius

El.p. ministerija@sam.lt

Lietuvos Respublikos narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas

Biudžetinės įstaigos kodas: 302610311

Adresas: Šv. Stepono g. 27A, LT- 01315 Vilnius

El.p. ntakd@ntakd.lt

PAREIŠKIMAS

*Dėl norminių administracinių teisės aktų teisėtumo ištyrimo
2025 m. rugsėjo 22 d., Vilnius*

2025 m. rugpjūčio 26 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eI-13-502/2025 (toliau – Nutartis) Lietuvos vyriausias administracinis teismas (toliau – LVAT) pasiūlė pareiškėjui Lietuvos Respublikos Seimo nariui Vitalijui Gailiui iki 2025 m. rugsėjo 23 d. pašalinti šioje Nutartyje nurodytus pareiškimo trūkumus ir pateikti patikslintą pareiškimą.

Atsižvelgiant į Nutartį, ir joje išdėstytus argumentus, teikiu patikslintą pareiškimą dėl norminių administracinių teisės aktų teisėtumo ištyrimo.

2000 m. sausio 6 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras priėmė įsakymą Nr. 5 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašų patvirtinimo“ (toliau – **Įsakymas Nr. 5**), kuriuo patvirtino Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus (toliau – **Sąrašai**). Įsakyme Nr. 5 nurodyta, kad šis yra priimtas vadovaujantis Jungtinių Tautų 1961 m. Bendrosios narkotinių medžiagų konvencijos, 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencijos nuostatomis bei Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymu.

2003 m. balandžio 23 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras įsakymu Nr. V-239 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų“ (toliau – **Įsakymas Nr. V-239**) patvirtino Narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijas (toliau – **Rekomendacijos**).

2011 m. gegužės 10 d. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus įsakymu Nr. T1-90 „Dėl Tarpžinybinės psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo komisijos sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“ (toliau – **Įsakymas Nr. T1-90**) patvirtintame Tarpžinybinės psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo darbo reglamento (toliau – **Reglamentas**) 22 p. įtvirtinta: „22. Kartu su Komisijos (turima omenyje Tarpžinybinės psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo komisija (toliau – **Komisija**)) siūlymu pagal galimybę pateikiama ši informacija:

22.1. apie galimas svarstyty psichoaktyvių efektą sukeliančių medžiagų, rinkos ribojimo ar kontrolės priemones;

22.2. aprašanti psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų, chemines ir fizines savybes, įskaitant pavadinimą (-us), kuriuo (-iais) svarstyta medžiaga yra žinoma, ir, jei yra, mokslinį pavadinimą (tarptautinį nepatentuotą pavadinimą);

22.3. apie psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų, aptikimo dažnumą, aplinkybes ir (arba) kiekius bei informaciją apie jų gamybos priemones ir metodus;

22.4. apie organizuotų nusikalstamų grupuočių dalyvavimą psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų gamyboje ar prekyboje;

22.5. apie pirmuosius rizikos, susijusios su psichoaktyvų efektą sukeliančiomis medžiagomis, požymius, įskaitant pavojų sveikatai ir socialinio pobūdžio pavojų, bei vartotojų savybes;

22.6. apie psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų naudojimą vaistų, maisto papildų gamyboje, kitais sveikatos priežiūros tikslais;

22.7. apie tai, ar šiuo metu atliekamas psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų vertinimas, ar jos įvertintos pagal Jungtinių Tautų sistemą, ar vykdomas jų vertinimas Europos Sąjungoje;

22.8. svarstant naują psichoaktyvią medžiagą, pažymima pranešimo data, nurodyta pranešimo apie naują psichoaktyvią medžiagą Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro ar Europolui formoje;

22.9. apie tai, ar psichoaktyvų efektą sukeliančioms medžiagoms jau taikomos kontrolės priemonės Lietuvos Respublikoje ar Europos Sąjungoje.

22.10. papildomai apie:

22.10.1. cheminius pirmtakus (prekursorius), kurie, kaip žinoma, buvo panaudoti psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų gamybai;

22.10.2. nustatytą ar numanomą psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų vartojimo būdą ir sritį;

22.10.3. kitą psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų vartojimą ir tokio vartojimo mastą, su jų vartojimu susijusią riziką, įskaitant pavojų sveikatai ir socialinio pobūdžio pavojų;

22.11. apie esamas psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rinkos ribojimo ar kontrolės priemones;

22.12. apie naujai paaiškėjusius duomenis, kurių nebuvo žinoma iki psichoaktyvų efektą sukeliančios medžiagos patvirtintų rinkos ribojimo ar kontrolės priemonių;

22.13. apie galimus psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rinkos ribojimo ar kontrolės priemonių pakeitimus“

Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir **ABTĮ**) 112 str. 1 d. nustato, kad kreiptis į administracinę teisą prašydami ištirti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį teisės aktą, turi teisę ir Seimo nariai.

ABTĮ 21 str. 1 d. 2 p. nustato, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra vienintelė ir galutinė instancija byloms dėl norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumo.

ABTĮ 29 str. 3 d. nustato, kad pareiškimų (prašymų), kuriuose prašoma ištirti norminių administracinių teisės aktų teisėtumą, terminai nenustatomi.

Vadovaudamasis ABTĮ 112 str. 1 d., 21 str. 1 d. 2 p., 29 str. 3 d., šiuo pareiškimu kreipiuosi į LVAT su prašymu ištirti, ar:

1. Įsakymas Nr. 5 ir juo įtvirtinti Sąrašai visa apimtimi neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 5 str. 2 d., 31 str. 4 d. ir joje įtvirtintiems teisinės valstybės, teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos principams, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintam įstatymo viršenybės principui. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 5p., 6 p., Ministrų, Vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijų ir kitų Vyriausybei pavaldžių ir atskaitingų viešojo administravimo subjektų norminių teisės aktų projektų rengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ 19.4 p.

2. Įsakymo Nr. 5 2¹ punktas neprieštarauja Konstitucijos 135 str. 1 d., Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintam įstatymo viršenybės principui.

3. Įsakymas Nr. V-239 ir juo nustatytos Rekomendacijos visa apimtimi neprieštarauja Konstitucijos 5 str. 2 d., Konstitucijos 31 str. 4 d. ir Konstitucijoje įtvirtintiems teisinės valstybės, teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos principams, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintam įstatymo viršenybės principui. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 5p., 6 p., Ministrų, Vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijų ir kitų Vyriausybei pavaldžių ir atskaitingų viešojo administravimo subjektų norminių teisės aktų projektų rengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ 19.4 p.

4. Reglamento, kuris patvirtintas Įsakymu Nr. T1-90, 22 p. neprieštarauja Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 5p., 6 p.

FAKTINĖS APLINKYBĖS:

Įsakymas Nr. 5

2000 m. sausio 6 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras priėmė įsakymą Nr. 5. Šiuo įsakymu narkotinės ir psichotropinės medžiagos yra išskirstomos į keturis sąrašus:

I sąrašas - Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, draudžiamos vartoti medicinos tikslais, išskyrus atvejus, kai į i sąrašą įrašytos medžiagos yra registruoto vaistinio preparato sudėtyje.

II sąrašas - Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, leidžiamos vartoti medicinos tikslams.

III sąrašas - Psichotropinės medžiagos, leidžiamos vartoti medicinos tikslams.

IV sąrašas - Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, leidžiamos vartoti medicinos tikslams ir (ar) naudoti pramonės, nesusijusios su farmacijos produktais, tikslams.¹

Į šiuos sąrašus yra perkelti Jungtinių Tautų 1961 m. Bendrosios narkotinių medžiagų konvencijos (toliau – **1961 m. Konvencija**) ir 1971 m. Psichotropinių medžiagų konvencijos (toliau – **1971 m. Konvencija**) sąrašai ir kitos narkotinės ir psichotropinės medžiagos neįtrauktos į aukščiau minimas konvencijas.

1961 m. Konvencijoje narkotinės medžiagos bei 1971 m. Konvencijoje psichotropinės medžiagos yra suskirstytos į keturis sąrašus.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų įstatymu (toliau – **NIPMI**) narkotinės ir psichotropinės medžiagos klasifikuojamos pagal jų žalingą poveikį žmogaus sveikatai, kai jomis piktnaudžiaujama, ir pagal tai, ar jos gali būti vartojamos sveikatos priežiūros tikslams, ar naudojamos su farmacijos produktais nesusijusios pramonės tikslams. Narkotines ir psichotropines medžiagas pagal joms taikomą kontrolės režimą, remiantis Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, klasifikuoja ir į sąrašus įrašo Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija (toliau – **SAM**).²

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau - **BK**) XXXVII skyriuje nurodytos narkotinės ir psichotropinės medžiagos yra medžiagos, įtrauktos į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus Sąrašus.³

¹ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų įstatymo 4 str. 2 d.

² NIPMI 4 str. 1 d.

³ BK 269 str. 1 d.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, tikėtina, klaidingai perkėlė narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus iš 1961 m. Konvencijos ir iš 1971 m. Konvencijos į Lietuvos Respublikos teisės aktus.

Įsakyme nurodyta, kad viena žvaigždute pažymėtos medžiagos įrašomos į sąrašą Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento siūlymu, remiantis Komisijos sprendimu. Dviem žvaigždutėmis pažymėtos psichoaktyvios medžiagos įrašomos į sąrašą Europos Sąjungos Tarybos sprendimu. Aiškių įstatymuose įtvirtintų kriterijų, kuo remiantis psichoaktyvios medžiagos įrašomos į sąrašus, nėra.

Įsakymu Nr. 5 patvirtintų Sąrašų 2¹ punkte nurodytos kanapės (antžeminės dalys) (Cannabis plant). 1961 m. Konvencijos I sąraše išskirtos kanapės, kanapių derva, kanapių ekstraktai ir tinktūros. 1961 m. Konvencijos 1 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyta, jog šios Konvencijos kontekste kanapėmis laikomos kanapės augalo galvutės su žiedais arba vaisiais (išskyrus sėklas ir lapus, jeigu tarp jų nėra galvučių), iš kurių nebuvo išgauta derva, nesvarbu, kaip jos būtų įvardytos. Taigi, šios Konvencijos kontekste kanapė kaip narkotinė medžiaga apima tik augalo galvutes su žiedais arba vaisiais (išskyrus sėklas ir lapus, jeigu tarp jų nėra galvučių), iš kurių nebuvo išgauta derva, nesvarbu, kaip jos būtų įvardytos.

Įsakyme Nr. 5 kanapių apibrėžimas įtvirtintas taip, kad būtų galima suprasti, jog kanapės su antžeminėmis jų dalimis (Cannabis plant) kaip narkotinė medžiaga yra perkeltos į Įsakymu Nr. 5 patvirtintą I sąrašą vadovaujantis 1961 m. Konvencijos I sąrašu.

Toks reguliavimas akivaizdžiai išplečia 1961 m. Jungtinių Tautų narkotinių medžiagų konvencijoje pateiktą kanapės apibrėžimą, pagal kurią narkotine medžiaga laikomos tik kanapės žieduotos galvutės su žiedais arba vaisiais (išskyrus sėklas ir lapus, jei tarp jų nėra galvučių), iš kurių nebuvo išgauta derva. Šis nacionaliniu lygiu nepagrįstai išplėstas kanapės kaip narkotinės medžiagos apibrėžimas sukelia reikšmingas neigiamas pasekmes tiek baudžiamosios teisės taikymo, tiek visuomenės interesų apsaugos srityse.

Įsakymas Nr. V-239

BK nurodyta kokį narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekį laikyti nedideliu, kokį dideliu ir labai dideliu, nustatoma remiantis Rekomendacijomis.⁴

Įsakymu Nr. V-239 patvirtintose Rekomendacijose narkotinių medžiagų kiekiai yra išskirstyti į tris kategorijas, t. y. didelis narkotinių medžiagų kiekis, nedidelis ir labai didelis.

Nėra aišku, kuo remiantis yra nustatomi narkotinių medžiagų kiekiai. Aiškių kriterijų įtvirtintų įstatymuose nėra.

Rekomendacijose kai kurių psichoaktyvių medžiagų kiekiai nenustatyti, tokios medžiagos Rekomendacijose pažymėtos viena žvaigždute. Rekomendacijose nurodyta, kad pastarosios psichoaktyvios medžiagos yra kontroliuojamos pagal Jungtinių Tautų konvencijų sąrašus, tačiau Lietuvoje šiuo metu neregistruotos ir neaptinkamos nelegalioje apyvartoje. Jų kiekiai bus nustatyti įregistravus šias medžiagas ar aptikus neteisėtoje apyvartoje.

Įsakymo Nr. T1-90 22 p.

Reglamento 20 p. nurodyta: „Komisijos sprendimai įforminami protokolais, nurodant datą, protokolo numerį, dalyvavusius Komisijos narius, svarstytus klausimus ir priimtus siūlymus, nurodomi balsavimo rezultatai, t. y. pažymima, kas balsavo „už“, „prieš“ ar „susilaikė“ (susilaikyti Komisijos narys turi teisę tik tuo atveju, jei konkretus nagrinėjamas klausimas, dėl kurio balsuojama, yra ne jo kompetencijos objektas). Taip pat įrašoma atskiroji Komisijos nario nuomonė, jei tokia buvo.

⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 269 str. 2 d.

Su visais Komisijos nariais suderintą Komisijos posėdžio protokolą pasirašo Komisijos pirmininkas, o jo nesant - Komisijos pirmininko pavaduotojas, ir Komisijos sekretorius. Protokolo projektas parengiamas ir Komisijos nariams derinimui pateikiamas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas. Prie suderinto ir pasirašyto protokolo pridedami svarstyti dokumentai.“

Reglamento 21 p. įtvirtinta: „Komisija teikia šiuos siūlymus:

21.1. dėl psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų įtraukimo į Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus;

21.2. dėl psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio dydžio nustatymo;

21.3. dėl kitų psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rinkos ribojimo priemonių taikymo ar jų pakeitimo.“

Kaip jau nurodyta aukščiau to paties įsakymo 22 p. nurodyta: „22. Kartu su Komisijos (turima omenyje Tarpžinybinės psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo komisija (toliau – Komisija)) siūlymu pagal galimybę pateikiama ši informacija:

22.1. apie galimas svarstytų psichoaktyvių efektą sukeliančių medžiagų, rinkos ribojimo ar kontrolės priemones;

22.2. aprašanti psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų, chemines ir fizines savybes, įskaitant pavadinimą (-us), kuriuo (-iais) svarstyta medžiaga yra žinoma, ir, jei yra, mokslinį pavadinimą (tarptautinį nepatentuotą pavadinimą);

22.3. apie psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų, aptikimo dažnumą, aplinkybes ir (arba) kiekius bei informaciją apie jų gamybos priemones ir metodus;

22.4. apie organizuotų nusikalstamų grupuočių dalyvavimą psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų gamyboje ar prekyboje;

22.5. apie pirmuosius rizikos, susijusios su psichoaktyvų efektą sukeliančiomis medžiagomis, požymius, įskaitant pavojų sveikatai ir socialinio pobūdžio pavojų, bei vartotojų savybes;

22.6. apie psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų naudojimą vaistų, maisto papildų gamyboje, kitais sveikatos priežiūros tikslais;

22.7. apie tai, ar šiuo metu atliekamas psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų vertinimas, ar jos įvertintos pagal Jungtinių Tautų sistemą, ar vykdomas jų vertinimas Europos Sąjungoje;

22.8. svarstant naują psichoaktyvią medžiagą, pažymima pranešimo data, nurodyta pranešimo apie naują psichoaktyvią medžiagą Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro ar Europolui formoje;

22.9. apie tai, ar psichoaktyvų efektą sukeliančioms medžiagoms jau taikomos kontrolės priemonės Lietuvos Respublikoje ar Europos Sąjungoje.

22.10. papildomai apie:

21.10.1. cheminius pirmtakus (prekursorius), kurie, kaip žinoma, buvo panaudoti psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų gamybai;

22.10.2. nustatytą ar numanomą psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų vartojimo būdą ir sritį;

22.10.3. kitą psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų vartojimą ir tokio vartojimo mastą, su jų vartojimu susijusią riziką, įskaitant pavojų sveikatai ir socialinio pobūdžio pavojų;

22.11. apie esamas psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rinkos ribojimo ar kontrolės priemones;

22.12. apie naujai paaiškėjusius duomenis, kurių nebuvo žinoma iki psichoaktyvų efektą sukeliančios medžiagos patvirtintų rinkos ribojimo ar kontrolės priemonių;

22.13. apie galimus psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rinkos ribojimo ar kontrolės priemonių pakeitimus“

TEISINIAI ARGUMENTAI

Dėl Įsakymų Nr. 5 ir Nr. V-239 prieštaravimo Konstitucijos 5 str. 2 ir Konstitucijos 31 str. 4 d. bei Konstitucijoje įtvirtintiems teisinės valstybės, teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos principams

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad neatskiriamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinio elementas yra ir konstitucinis teisingumo principas (*inter alia* 2010 m. gruodžio 22 d., 2011 m. lapkričio 17 d., 2020 m. liepos 24 d. nutarimai); teisingumas gali būti įgyvendinamas užtikrinant tam tikrą interesų pusiausvyrą, išvengiant atsitiktinumų ir savivalės, socialinio gyvenimo nestabilumo, interesų priešpriešos (*inter alia* 2008 m. gruodžio 24 d., 2015 m. gegužės 14 d., 2019 m. birželio 7 d. nutarimai).

Konstitucinis teisinės valstybės principas, be kita ko, įpareigoja paisyti ir protingumo reikalavimo (*inter alia* 2010 m. birželio 29 d., 2019 m. birželio 7 d. nutarimai).

Konstitucinis teisinės valstybės principas atsispindi ir konstitucinį atsakingo valdymo principą įtvirtintą Konstitucijos 5 str. 2 d., kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija (*inter alia* 2019 m. balandžio 16 d., 2019 m. gruodžio 19 d., 2020 m. rugsėjo 2 d. nutarimai). Aiškindamas Konstitucijos 5 str. 2 d. kartu su šio straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatyta, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog Konstitucija yra valstybės valdžią ribojanti aukščiausioji teisė, joje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas (*inter alia* 2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2010 m. spalio 27 d. išvada, 2020 m. rugsėjo 2 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (*inter alia* 2015 m. lapkričio 19 d., 2016 m. liepos 8 d., 2020 m. rugsėjo 2 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas taip pat ne kartą yra pabrėžęs, kad Seimas neturi teisės pavesti Vyriausybei ar kuriai nors kitai institucijai įgyvendinti jo konstitucinės kompetencijos (*inter alia* 2002 m. sausio 14 d., 2009 m. kovo 2 d., 2015 m. gegužės 26 d. nutarimai). Konstitucijos 5 str. 2 d. nuostata „valdžios galias riboja Konstitucija“ yra pažeidžiama, jeigu nustatytu teisiniu reguliavimu konstituciškai nepagrįstai išplečiamos Konstitucijos 5 str. 1 d. nurodytos valstybės valdžios institucijos arba kurios nors kitos valdžios institucijos galios (*inter alia* 2004 m. gruodžio 13 d., 2015 m. gegužės 26 d., 2018 m. birželio 29 d. nutarimai).

Aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad iš šio principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos, *inter alia* reiškiantis, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, be kita ko, poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykius, kurie turi būti reguliuojami tik įstatymais. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad Lietuvoje nėra deleguotosios įstatymų leidybos, todėl Seimas – įstatymų leidėjas negali pavesti Vyriausybei ar kitoms institucijoms poįstatyminiais aktais reguliuoti tų teisinių santykių, kurie pagal Konstituciją turi būti reguliuojami įstatymais, o Vyriausybė negali tokių įgaliojimų perimti (2004 m. gruodžio 13 d., 2011 m. rugsėjo 28 d., 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimai). Įstatymuose nustatomos bendro pobūdžio taisyklės, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka (*inter alia* 2014 m. gegužės 9 d., 2015 m. balandžio 16 d., 2018 m. gegužės 24 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Vyriausybės priimami teisės aktai yra poįstatyminiai aktai; jie yra įstatymų taikymo aktai, jais detalizuojamos ir sukonkretinamos įstatymų normos, reglamentuojamas jų įgyvendinimas; svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydama savo įgaliojimų ir kad šie poįstatyminiai teisės aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams (2000 m. kovo 15 d., 2015 m. rugsėjo 29 d., 2018 m. kovo 2 d. nutarimai). Kai kada poreikį įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkretinti poįstatyminiuose teisės

aktuose gali lemti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija (2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimai).

Administracinės teisėkūros kompetencijos suteikimas yra konstituciškai legitimuotas, tačiau ribotas ir taikomas nepažeidžiant įstatymų viršenybės principo. Galima teigti, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra įtvirtintas itin griežtas įstatyminės kompetencijos delegavimo draudimas. Net specialių žinių ypač reikalaujančiose srityse galimybė remiantis specialiąja kompetencija tam tikrus klausimus reglamentuoti poįstatyminiais aktais Vyriausybei gali būti nustatyta tik tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja tam tikrų joje nurodytų santykių reguliuoti būtent įstatymu.⁵

Konstitucijos 31 str. 4 d. įtvirtinta, kad bausmė gali būti skiriama ar taikoma tik remiantis įstatymu. Taigi šioje Konstitucijos nuostatoje įtvirtintas principas *nulla poena sine lege*, kuris reiškia, kad asmuo negali būti baudžiamas už veiką, už kurią jos atlikimo metu pagal įstatymą nebuvo baudžiama. Pažymėtina, kad šis principas kyla ir iš konstitucinio teisinės valstybės principo. Kaip Konstitucinis Teismas pažymėjo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimuose, taikant teisę *inter alia* būtina laikytis tokių iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančių reikalavimų: atsakomybė (sankcija, bausmė) už teisės pažeidimus turi būti nustatyta iš anksto (*nulla poena sine lege*); veika nėra nusikalstama, jeigu tai nėra numatyta įstatyme (*nullum crimen sine lege*).

Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Konstitucijos 31 str. 4 d. suponuoja, jog įstatymai, numatantys baudžiamąją atsakomybę už padarytus nusikaltimus, turi būti aiškūs, formuluojami nedviprasmiškai. To reikalaujama ir pagal konstitucinį teisinės valstybės principą. Kai norminiai teisės aktai nenustato aiškios tvarkos, suteikiančios galimybę teisinių santykių subjektams aiškiai suvokti savo teises ir pareigas, atsakomybė negali būti taikoma (2014 m. kovo 18 d. Konstitucinio teismo nutarimas).

Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, ne kartą yra konstatavęs, kad šio principo esmė – teisės viešpatavimas. Juo turi būti vadovaujama ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (2004 m. gruodžio 29 d. Konstitucinio Teismo nutarimas, 2012 m. vasario 6 d. Konstitucinio Teismo nutarimas).

Kaip jau minėta, BK 269 str. 1 d. įtvirtinta, kad BK XXXVII skyriuje nurodytos narkotinės ir psichotropinės medžiagos yra medžiagos, įtrauktos į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus Sąrašus. NPMKĮ 4 str. 1 d. nurodyta, kad narkotines ir psichotropines medžiagas pagal joms taikomą kontrolės režimą, remiantis Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, klasifikuoja ir į sąrašus įrašo LR Sveikatos apsaugos ministerija. Taigi, baudžiamoji atsakomybė už disponavimą ar platinimą narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis gali kilti ir yra taikoma Sveikatos apsaugos ministrui priėmus įsakymą dėl galimai psichoaktyvios medžiagos įtraukimo, tokiu atveju susiklosto situacija, kai baudžiamosios atsakomybės taikymą lemia ne įstatymas, kaip imperatyviai nurodo Konstitucijos 31 str. 4 d., o Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro atliekami Įsakymo Nr. 5 pakeitimai.

Joks įstatymas nenumato tiesioginės pareigos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministrui nustatyti psichoaktyvių medžiagų kiekius ir juos reglamentuoti. Vertinant Įsakymą Nr. V-239 Konstitucijos 31 str. 4 d. kontekste pažymėtina, kad nuo narkotinės ir psichotropinės medžiagos kiekio priklauso, pagal kokį BK straipsnį ir jo dalį veika bus kvalifikuojama, ir atitinkamai priklauso kriminalinės sankcijos griežtumas. Kaip jau minėta aukščiau, pagal BK 269 str. 2 d. nurodyta kokį narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekį laikyti nedideliu, kokį dideliu ir labai dideliu nustatoma remiantis Rekomendacijomis. Taigi įstatyme tiesiogiai įtvirtinta, kad baudžiamosios atsakomybės griežtumas tiesiogiai priklauso nuo poįstatyminio teisės akto. Toks reglamentavimas aiškiai prieštarauja Konstitucijos 31 str. 4 d.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos nuostatuose, patvirtintuose 1998-07-24 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 926 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos

---

⁵ L. Paškevičienė „Įstatymo viršenybės principo užtikrinimas administracinėje teisėkūroje specialiosios kompetencijos būtinybės atvejais“ Liber amicorum Algimantui Urmonui 2022 m., p. 138-139.

ministerijos nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Nuostatai) 7.2. punkte nurodoma, kad Sveikatos apsaugos ministerijos vienas veiklos tikslų yra formuoti valstybės politiką visuomenės sveikatos priežiūros, įskaitant narkotinių ir psichotropinių medžiagų, srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą. Nuostatų 10. 2 punkte nurodoma, jog ministerija, siekdama Nuostatų 7.2 papunktyje nurodyto veiklos tikslo, atlieka vieną iš šių funkcijų - organizuoja ir koordinuoja visuomenės sveikatos saugos ir priežiūros reikalavimų nustatymą ir įgyvendinimą narkotinių, psichotropinių medžiagų ir jų pirmtakų kontrolės ir narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevenciją.

Ir konstitucinėje, ir administracinėje doktrinoje įstatymų nuostatos, įtvirtinančios tik bendrojo pobūdžio normas dėl administracinės kompetencijos (funkcijų, įgaliojimų), definicinės ar programinio pobūdžio teisės normos nėra laikomos pakankamu pagrindu, pateisinančiu fundamentalių teisių ir jų ribojimo sąlygų įtvirtinimą poįstatyminiuose norminiuose administraciniuose aktuose (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gruodžio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I552-23/2012, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-9-662/2015, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gegužės 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-10-822/2016, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-6-662/2016, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-11-602/2016, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 10 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-5-492/2018). Todėl reikalaujama, kad poįstatyminis, taip pat specialiosios kompetencijos norminis administracinis reguliavimas remtųsi konkrečiomis įstatymo normomis, kuriomis įtvirtinamos tam tikros žmogaus teisės ar laisvės įgyvendinimo sąlygos ar apribojimai, o poįstatyminiame akte jie galėtų būti tik detalizuojami, nustatoma jų įgyvendinimo tvarka ar procedūrinės sąlygos.⁶

Toks teisės akto formos nesilaikymas, kai Konstitucija reikalauja, kad tam tikri santykiai būtų reguliuojami įstatymu, tačiau jie yra reguliuojami poįstatyminiu aktu (nepriklausomai nuo to, ar šiuos santykius koku nors aspektu reguliuoja dar ir įstatymas, su kuriame nustatytu teisiniu reguliavimu konkuruoja poįstatyminiame akte nustatytas teisinis reguliavimas, ar joks įstatymas šių santykių apskritai nereguliuoja), gali būti pakankamu pagrindu tokį poįstatyminį teisės aktą pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai (2004 m. gruodžio 13 d. Konstitucinio Teismo nutarimas).

Dėl Įsakymų Nr. 5 ir Nr. V-239 prieštaravimo Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintam įstatymo viršenybės principui

Konstitucinis teisinės valstybės principas įtvirtina įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų (2004 m. gruodžio 13 d. Konstitucinio Teismo nutarimas, 2006 m. sausio 16 d. Konstitucinio Teismo nutarimas).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje taip pat nuosekliai pažymi viešojo administravimo subjektų pareigą veikti aukštesnės galios teisės aktais suteiktos kompetencijos ribose. Viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta įstatymu, veikla vykdoma tik jiems priskirtos kompetencijos ribose, o atitinkamam teisėkūros subjektui viršijus jam teisės aktais suteiktą kompetenciją ir priėmus norminį administracinį aktą, kurį jis nėra įgaliotas priimti, kartu pažeidžiamas ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintas teisinės valstybės principas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-4/2006; 2007 m. lapkričio 23 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁴³⁸-15/2007; 2008 m. lapkričio 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-4/2008; 2012 m. gegužės 21 d. išplėstinės teisėjų

⁶ L. Paškevičienė „Įstatymo viršenybės principo užtikrinimas administracinėje teisėkūroje specialiosios kompetencijos būtinybės atvejais“ *Liber amicorum Algimantui Urmonui* 2022 m., p. 138-139.

kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁵⁰²-12/2012; 2013 m. balandžio 30 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I¹⁴⁶-10/2013, išplėstinės teisėjų kolegijos 2016 m. liepos 21 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-13-520/2016).

Pažymėtina, kad NPMKĮ 4 str. įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras psichoaktyvias medžiagas klasifikuoja ir į Sąrašus įtraukia remiantis tarptautinėmis sutartimis. Įsakyme Nr. 5 nurodyta, kad viena žvaigždute pažymėtos medžiagos įrašomos į Sąrašus Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento siūlymu, remiantis Komisijos sprendimu. Taigi tokiu būdu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras įtraukdamas psichoaktyvias medžiagas į Sąrašus, remiantis Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento siūlymu, savavališkai išplečia NPMKĮ taikymo sąlygas.

Šiuo atveju nėra aiškaus ir konkretaus įstatyminio pavedimo, nustatančio Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro teisę įtraukti psichoaktyvias medžiagas į Sąrašus remiantis Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento siūlymu, remiantis Komisijos sprendimu ir apskritai nustatyti psichoaktyvių medžiagų kiekius. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras poįstatyminiame akte įtvirtino savarankiškus žmogaus teisių ribojimo pagrindus, kurie neišplaukia iš aukštesnės galios teisės akto.

Todėl LR Sveikatos apsaugos ministras Įsakymu Nr. 5 įtraukdamas psichoaktyvias medžiagas į Sąrašus, vadovaujantis Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės siūlymu, remiantis Komisijos sprendimu ir Įsakymu Nr. V-239 nustatydamas psichoaktyvių medžiagų nedidelius, didelius ir labai didelius kiekius, viršijo savo kompetenciją (veikė *ultra vires*) bei nepaisė iš konstitucinio teisinės valstybės principo išplaukiančio įpareigojimo teisėkūros subjektams leidžiant teisės aktus neviršyti savo įgaliojimų, taip pat priimant poįstatyminius aktus remtis įstatymais. Tai sudaro pagrindą konstatuoti, jog Įsakymo Nr. 5 punktai, kuriais psichoaktyvios medžiagos priimtos remiantis Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento siūlymu, remiantis Komisijos sprendimu ir Įsakymas Nr. V-239 prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam teisės aktų hierarchiją, ir Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės principui.

Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. nustato vieną iš viešojo administravimo principų, kuriais savo veikloje vadovaujasi viešojo administravimo subjektai, t. y., įstatymo viršenybės principą, reiškiantį, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus; administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais.

Šiuo aspektu pastebėtina, jog LVAT savo praktikoje taip pat nuosekliai akcentuoja būtinybę viešojo administravimo subjektams laikytis įstatymų viršenybės principo, nurodydamas, kad viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta įstatymu, veikla vykdoma tik jiems priskirtos kompetencijos ribose, o bet kokie viešojo administravimo subjektų veiksmai ar sprendimai, priimti viršijant nustatytą kompetenciją, pripažįstami neteisėtais (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. II-2/2006, 2006 m. liepos 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. II-4/2006, 2008 m. lapkričio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I444-4/2008, 2011 m. lapkričio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I662-11/2011, 2012 m. lapkričio 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I822-29/2012).

Dėl Įsakymo Nr. 5, Įsakymo V-239 ir Įsakymo Nr. T1-90 22 p. prieštaravimo Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 d. 5 ir 6 punktui

Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia*: kad teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, teisės aktai turi būti oficialiai skelbiami, jie turi būti vieši ir prieinami; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas

turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus (2004 m. gruodžio 13 d. Konstitucinio Teismo nutarimas, 2006 m. sausio 16 d. Konstitucinio Teismo nutarimas).

Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (toliau – TPĮ) 9 str. 1 d. nustato, kad teisės akto projektą rengiantis subjektas teisės akto projektą rengia vadovaudamasis šio įstatymo 3 straipsnyje nurodytais teisėkūros principais ir šiame įstatyme nustatytais teisės akto projekto formai, struktūrai, turiniui ir kalbai keliamais reikalavimais.

TPĮ 3 str. 1 d. nurodyta, kad teisėkūros principai išreiškia tam tikrus imperatyvius reikalavimus, keliamus teisėkūroje dalyvaujantiems subjektams, siekiant sukurti vientisą, nuoseklią, darnią ir veiksmingą teisės sistemą. TPĮ 3 str. 2 d. 5 punkte įtvirtintas efektyvumo principas, reiškiantis, kad rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų, teisės akte turi būti įtvirtinamos veiksmingiausiai ir ekonomiškiausiai teisinio reguliavimo tikslą leisiančios pasiekti priemonės, turi būti skelbiami ir įvertinami dėl teisinio reguliavimo gauti pasiūlymai, o teisėkūros veiksmai atliekami per protingus terminus. Kitas iš TPĮ 3 str. 2 d. įtvirtintų principų yra aiškumo principas, reiškiantis, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas.

Pažymėtina, kad NPMKĮ nenustato aiškių kriterijų, kuriais remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras į Sąrašus įtraukia psichoaktyvias medžiagas. Skirtinguose NPMKĮ straipsniuose tie kriterijai skiriasi ir yra pakankamai abstraktūs. Pavyzdžiui NPMKĮ 2 str. 1 d. įtvirtinti kriterijai, kuriais vadovaujantis psichoaktyvi medžiaga laikoma narkotine ar psichotropine, tai yra tokia medžiaga, kuri dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, ar pavojų žmogaus sveikatai. NPMKĮ 2 str. 13 d. nurodyta, kas yra nauja psichoaktyvioji medžiaga – grynos formos arba preparate esanti medžiaga, kuriai netaikoma nei 1961 m. Konvencija, nei 1971 m. Konvencija, tačiau kuri gali kelti riziką sveikatai arba socialinę riziką, panašią į medžiagų, kurioms taikomos konvencijos, keliamą riziką. NPMKĮ įtvirtinti psichoaktyvių medžiagų kriterijai yra labai abstraktūs ir nėra tapatūs. Nėra aišku kokiais tiksliais kriterijais vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras nustato, kad psichoaktyvi medžiaga yra kenksminga, kokie kriterijai lemia tai, jog galima konstatuoti, kad psichoaktyvi medžiaga kelia pavojų žmogaus sveikatai. Nėra aišku, ar tik šiai kriterijais vadovaujantis narkotinės ir psichotropinės medžiagos yra įtraukiamos į Sąrašus.

Pačiame Įsakyme Nr. 5 NPMKĮ nurodyti abstraktūs kriterijai nėra detalizuoti, nedetalizuojama psichoaktyvių medžiagų įtraukimo į Sąrašus įgyvendinimo tvarka, procedūrinės sąlygos.

NPMKĮ 4 str. 1 d. numatyta, kad psichoaktyvias medžiagas į Sąrašus įrašo ir juos klasifikuoja Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, remiantis tarptautinėmis sutartimis, tačiau neaišku kokios tos sutartys. Tarptautinės sutartys, kuriomis remiamasi nėra konkrečiai įvardintos. Toks aiškių sąlygų Įsakyme Nr. 5 ir įgyvendinimo tvarkos nebuvimas lemia teisinį neapibrėžtumą.

Konstitucinis Teismas yra pripažinęs, kad teisinis neaiškumas atsiranda bei sudaromos prielaidos atsirasti tokioms teisinėms situacijoms, kai būtų sunkinamos teismo galimybės vykdyti teisingumą (o kai kada įvykdyti teisingumą apskritai būtų neįmanoma), ir dėl to galėtų būti pažeistos asmens teisės ir laisvės, kitos konstitucinės vertybės tada, kai įstatymų leidėjas, numatydamas atitinkamą pareigą subjektams, nenurodo pareigos apimties ir esminių pareigos įgyvendinimo elementų (Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 7 d. nutarimas).

Nėra aišku, kokiais duomenimis remiantis narkotinės ir psichotropinės medžiagos yra įtraukiamos į Sąrašus, nei kai jos įtraukiamos Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento siūlymu, nei kai jos savarankiškai yra įtraukiamos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro. Lydimuose Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro Įsakymo Nr. 5 pakeitimų

dokumentuose nėra pateikiama informacijos, kokiais kriterijais vadovaujantis buvo sprendžiama, kokias atitinkamas narkotines ar psichotropines medžiagas įtraukti į Sąrašus ir kokie motyvai tai lėmė. Todėl toks reglamentavimas lemia TPI 3 str. įtvirtintų aiškumo ir efektyvumo principų pažeidimą.

Vertinant Įsakymą V-239 TPI 3 str. 2 d. 5 ir 6 punkto kontekste pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT) 2025 m. vasario 20 d. Antikorupcinio vertinimo išvadoje dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo teisinio reglamentavimo (toliau – Išvada) nurodė, kad lydimuose Įsakymo Nr. V-239 pakeitimų dokumentuose nėra pateikiama informacijos, kokiais kriterijais vadovaujantis buvo sprendžiama, kokį atitinkamas narkotinės ar psichotropinės medžiagos kiekį laikyti nedideliu, dideliu ir labai dideliu. STT Išvadoje pridėjo, kad, įvertinus Rekomendacijų įsigaliojimo metu (2003 m. gegužės 1 d.) galiojusią Rekomendacijų redakciją, nustatyta, kad Rekomendacijų I sąraše („Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, draudžiamos vartoti medicinos tikslams“) įrašytų medžiagų didelis ir labai didelis kiekiai nustatyti laikantis tokio sistemiškumo: didelis kiekis nustatytas 100 kartų didesnis nei šios medžiagos nedidelis kiekis, o labai didelis kiekis – 500 kartų didesnis nei šios medžiagos nedidelis kiekis. Tačiau vėlesniais Rekomendacijų pakeitimais pildant Rekomendacijas naujomis medžiagomis, tarp medžiagos nedidelio, didelio ir labai didelio kiekių buvo taikomos labai įvairios proporcijos. Kuo pagrįsti tokie kiekių apskaičiavimai taip pat nėra aišku, nėra pateiktos informacijos.

Svarbu paminėti, kad Įsakyme V- 239 tam tikrų psichoaktyvių medžiagų kiekiai iš viso nėra nustatyti.

Pažymėtina, kad su STT išvadoje pateiktais pasiūlymais ir pastabomis buvo supažindinta ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, tačiau per STT nurodytą laikotarpį į pastabas į pasiūlymus neatsižvelgė ir ydingo reglamentavimo neįžvelgė.

Akivaizdu, kad Įsakymo V-239 reglamentavimas yra absoliučiai neaiškus ir nenuspėjamas, vienu narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekiai yra nustatyti, kitų – ne. Nėra aišku, pagal kokius kriterijus yra nustatomi psichoaktyvių medžiagų kiekiai ir jų dydžių proporcijos, todėl toks reglamentavimas vertinamas kaip prieštaraujantis TPI įtvirtintiems 3 str. 2 d. įtvirtintiems aiškumo ir efektyvumo principams.

Atsižvelgiant į Įsakymo Nr. T1-90 22 p. TPI 3 str. 2 d. 5 ir 6 punkto kontekste, pažymėtina, kad nėra aišku kuo remiantis Komisija priima sprendimus ir ar nuosekliai įvertina visus 22 punkte nurodytus kriterijus, turint omenyje tai, kad Įsakyme Nr. T1-90 Komisijai nustatyta išimtinė diskrecija nurodyti arba nenurodyti savo sprendime Reglamento 22 išvardintą informaciją. Reglamento 22 punkte nurodyta, kad Komisija pagal galimybes pateikia informaciją apie medžiagas, jų pavojingumą ir kitus svarbius aspektus.

Toks reglamentavimas kelia didelį pavojų Konstitucinėms vertybėms ir lemia prieštaravimą TPI įtvirtintiems efektyvumo ir aiškumo teisėkūros principams. Šiandieninis reglamentavimas lemia tai, kad dėl psichoaktyvių medžiagų ir jų kiekių nustatymo (šie aspektai yra glaudžiai susiję su baudžiamosios atsakomybės kilimu) priimti Komisijos sprendimai gali būti neišsamūs, neteisingi, nesąžiningi bei neproporcingi. Tokia nuostata neatitinka teisės aktų aiškumo, efektyvumo ir teisinio saugumo reikalavimų, nes priimant sprendimus dėl psichoaktyvių medžiagų įtraukimo į Sąrašus ar jų kiekių nustatymo, Komisijai sudarytos sąlygos nesiremti jokiais duomenimis, teikiant tvirtinti Komisijos sprendimą.

Dėl Įsakymo Nr. 5 2¹ punkto prieštaravimo Konstitucijos 135 str. 1 d. ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintam įstatymo viršenybės principui

Konstitucijos 135 str. 1 d. įtvirtinta, kad Lietuvos Respublika, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę ir pagrindines jų teises bei laisves, prisideda prie teise

ir teisingumu pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo. Konstitucinis pagarbos tarptautinei teisei principas, t. y. principas *pacta sunt servanda*, reiškia imperatyvą sąžiningai vykdyti pagal tarptautinę teisę, inter alia tarptautines sutartis, prisiimtus Lietuvos Respublikos įsipareigojimus. Pagarba tarptautinei teisei yra neatskiriama konstitucinio teisinės valstybės principo, kurio esmė – teisės viešpatavimas, dalis (2014 m. sausio 24 d. Konstitucinio Teismo nutarimas).

Akcentuotina, kad valstybės veiksmai turi būti suderinti su tarptautinėmis žmogaus teisių konvencijomis, kurias Lietuva yra ratifikavusi, ir šių konvencijų įgyvendinimas neturi kelti papildomų apribojimų, kurie nepagrįsti teisės aktais ar būtų neteisėti.

Kaip nurodyta aukščiau, tiek, kad plečiamasis kanapės sąvokos aiškinimas, tiek klaidingas tarptautinės teisės nuostatų implementavimas į nacionalinę teisę (I sąrašė, kuris patvirtintas Įsakymu Nr. 5, neteisingai nurodyta, kad kanapė, kaip apibrėžta I sąrašė, yra perkelta iš 1961 m. Konvencijos I sąrašo) lemia Konstitucijos 135 str. 1 d. pažeidimą.

Pirma, toks reguliavimas lemia perteklinę ir neproporcingą baudžiamąją atsakomybę. Į baudžiamosios teisės taikymo ribas patenka platesnis kanapės kiekis, įskaitant ir tokias augalo dalis, kurios neturi psichoaktyvaus poveikio (pvz., lapai, stiebas). Baudžiamosios atsakomybės mastas grindžiamas ne tik psichoaktyvių medžiagų kiekiu, bet ir bendru biologiniu svoriu, kuris gali būti dirbtinai išpūstas. Toks aiškinimas tiesiogiai lemia griežtesnes bausmes ir nepagrįstą baudžiamosios justicijos išplėtimą.

Antra, plečiamasis kanapės sąvokos aiškinimas gali prieštarauti teisėtumo ir proporcingumo principams, kurie įtvirtinti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Europos Žmogaus Teisių Konvencijoje bei baudžiamosios teisės doktrinoje. Pagal šiuos principus baudžiamoji atsakomybė turi būti grindžiama aiškiai įstatyme apibrėžtomis nuostatomis, kurios negali būti plečiamos administracinio akto pagrindu. Ministro įsakymu negali būti įtvirtinamas platesnis reguliavimas nei tas, kurį numato tarptautinės sutartys ar įstatymai, todėl toks reguliavimas laikytinas viršijančiu įgaliojimus.

Aiškinant Konstitucijos 135 str. 1 d. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad Lietuvos valstybė, pripažindama tarptautinės teisės principus ir normas, šalies gyventojams negali taikyti iš esmės kitokių standartų. Save laikydama lygiateise tarptautinės bendrijos nare, ji savo valia priima ir pripažįsta šiuos principus bei normas, jos papročius, dėsningai integruojasi į pasaulio kultūrą ir tampa natūralia jos dalimi (1998 m. gruodžio 9 d. Konstitucinio Teismo nutarimas).

Pažymėtina, kad ministro įsakymu negali būti įtvirtinamas platesnis reguliavimas nei tas, kurį numato tarptautinės sutartys ar įstatymai, tokiu būdu taikomi kitokie, labiau ribojantys asmens teises ir laisves standartai, nei numatyta tarptautinėje sutartyje, todėl toks reguliavimas laikytinas netinkamu, prieštaraujančiu Konstitucijos 35 str. 1 d. ir viršijančiu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įtvirtintus įgaliojimus, tokiu būdu pažeidžiant Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintą įstatymo viršenybės principą.

Klaidingas teisės tarptautinių teisės normų perkėlimas į nacionalinę teisę, lemia teisinį neapibrėžtumą ir teisinio aiškumo trūkumą. Toks teisėkūros legitimizavimas klaidina visuomenę, trukdo asmenims įgyvendinti savo teises bei gali asmeniui sukelti didelę žalą.

Dėl Įsakymo Nr. 5 ir Įsakymo V-239 prieštaravimo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ 19.4 punktui

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ 19.4 punkte įtvirtinta, kad kartu su teikiamu derinti teisės akto projektu rengėjas teikia susijusius dokumentus - teisės akto projekto antikorupcinio vertinimo pažymą, parengtą pagal Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 243 „Dėl Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Teisės aktų projektų antikorupcinio

vertinimo taisyklės), kai tokį vertinimą privaloma atlikti pagal Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymą (toliau – KPI).

KPI 8 str. 1 d. 11 ir 14 punktai nurodo, kad viešojo administravimo subjektas, rengiantis norminio teisės akto projektą, Vyriausybės nustatyta tvarka atlieka šio teisės akto projekto antikorupcinį vertinimą, jeigu teisės aktu numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, susijusius su teisės pažeidimų tyrimu, atsakomybės už teisės pažeidimus sąlygomis ir sveikatos apsauga. Tiek Įsakymu Nr. 5, tiek Įsakymu Nr. V-239 reguliuojami santykiai yra susiję ir su teisės pažeidimų tyrimu, atsakomybės už teisės pažeidimus sąlygomis, ir su sveikatos apsauga.

SAM paskirtis yra formuoti sveikatos apsaugos politiką, todėl neišvengiamai jos priimti teisės aktai yra susiję su sveikatos apsauga ir jų atžvilgiu turėtų būti atliktas antikorupcinis vertinimas.

Papildomai darytina išvada, kad Įsakyme Nr. 5 ir Įsakyme Nr. V-239 įtvirtintos nuostatos yra susijusios su teisės pažeidimų tyrimu, atsakomybės už teisės pažeidimus sąlygomis. Kaip jau nurodyta aukščiau – psichoaktyvios medžiagos įtraukimas į sąrašus lemia baudžiamosios atsakomybės kilimą, psichoaktyvios medžiagos kiekio nustatymas lemia baudžiamosios atsakomybės griežtumą. Šie nurodyti faktoriai ir yra sąlygos lemiančios atsakomybę už teisės pažeidimus.

Prie Įsakymo Nr. 5 lydinčiųjų dokumentų antikorupcinio vertinimo pažymos nėra, todėl preziumuotina, kad Įsakymo Nr. 5 atžvilgiu nėra atliktas antikorupcinis vertinimas. Prie Įsakymo Nr. V-239 lydinčiųjų dokumentų antikorupcinio vertinimo pažymos nėra, antikorupcinis vertinimas atliktas Liberalų sąjūdžio iniciatyva, kreipiantis į STT, tačiau pati SAM ar Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras šios pareigos neatliko.

PROCESINIAI KLAUSIMAI

Byla nebus vedama per advokatą.

Pareiškėjas prašo bylą nagrinėti rašytinio proceso tvarka.

Pareiškėjas prašo visus procesinius dokumentus gauti tik elektroninių ryšių priemonėmis per EPP paskyrą.

PAREIŠKĖJO PRAŠYMAI

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas faktines aplinkybes bei teisinius argumentus ir nurodytus teisinius pagrindus, remiantis ABTĮ ir kitų teisės aktų normomis, gerbiamo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašome, pripažinti, kad:

1. Įsakymas Nr. 5 ir juo įtvirtinti Sąrašai visa apimtimi prieštarauja Konstitucijos 5 str. 2 d., Konstitucijos 31 str. 4 d. ir Konstitucijoje įtvirtintiems teisinės valstybės, teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos principams, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintam įstatymo viršenybės principui. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 5p., 6 p., Ministrų, Vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijų ir kitų Vyriausybei pavaldžių ir atskaitingų viešojo administravimo subjektų norminių teisės aktų projektų rengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ 19.4 p.

2. Įsakymo Nr. 5 2¹ punktas prieštarauja Konstitucijos 135 str. 1 d., Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintam įstatymo viršenybės principui.

3. Įsakymas Nr. V-239 ir juo nustatytos Rekomendacijos visa apimtimi prieštarauja Konstitucijos 5 str. 2 d., Konstitucijos 31 str. 4 d. ir Konstitucijoje įtvirtintiems teisinės valstybės, teisinio tikrumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos principams, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 4 p. įtvirtintam įstatymo viršenybės principui. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 5p., 6 p., Ministrų, Vyriausybės įstaigų, įstaigų prie ministerijų ir kitų Vyriausybei pavaldžių ir atskaitingų viešojo administravimo subjektų norminių

teisės aktų projektų rengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento patvirtinimo“ 19.4 p.

4. Reglamento, kuris patvirtintas Įsakymu Nr. T1-90, 22 p. prieštarauja Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 5p., 6 p.

Pridedama:

1. 2000 m. sausio 6 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. 5 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašų patvirtinimo“;
2. 2003 m. balandžio 23 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-239 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo rekomendacijų“;
3. 2011 m. gegužės 10 d. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktoriaus įsakymu Nr. T1-90 „Dėl Tarpžinybinės psichoaktyvų efektą sukeliančių medžiagų rizikos vertinimo komisijos sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“;
4. 2025 m. vasario 20 d. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos Antikorupcinio vertinimo išvada dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų nedidelio, didelio ir labai didelio kiekio nustatymo teisinio reglamentavimo;
5. 2025 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupcinio vertinimo išvados įgyvendinimo pažyma;
6. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo Nr. VIII-602 1, 2, 4 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo projektas Nr. XVP-283;
7. Aiškinamasis raštas, dėl Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo Nr. VIII-602 1, 2, 4 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo ir Baudžiamojo kodekso 269 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų;
8. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo Nr. VIII-602 1, 2, 4 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo pakeitimo įstatymo projekto.

Seimo narys

Vitalijus Gailius